

"İ'lem Eyyühe'l-Azîz! İnsan-ı mü'minin kıymeti, ihtiva ettiği sanat-ı âliye ile esmâ-i hüsnâdan inikas eden cilvelerin nakışları nisbetindedir. İnsan-ı kâfirin kıymeti ise, et, kemikten ibâret fâni ve sâkıt maddesinin kıymetiyle ölçülür." Devamıyla izah?

"İ'lem Eyyühe'l-Azîz! İnsan-ı mü'minin kıymeti, ihtiva ettiği sanat-ı âliye ile esmâ-i hüsnâdan in'ikas eden cilvelerin nakışları nisbetindedir. İnsan-ı kâfirin kıymeti ise, et, kemikten ibâret fâni ve sâkıt maddesinin kıymetiyle ölçülür. Kezalik bu âlem de eğer Kur'ânın tarif ettiği gibi mânâ-yı harfiyle, yâni Cenab-ı Hakk'ın azametine bir âlet nazarıyla bakılırsa, o nisbette kıymettar olur. Eğer felsefenin dediği gibi, mana-yı ismiyle, yâni hiçbir fâil, hâlık ile bağı olmayıp müstakill-i bizzat nazarıyla bakılırsa, kıymeti câmide, mütegayyir maddesinde münhasır kalır."

"Kur'ân'dan istifade edilen ilmin felsefe ilminden ne derece yüksek olduğu, şu misâl ile tebarüz eder: **وَجَعَلَ الشَّمْسُ سِرَاجًا** Bu hükm-ü Kur'ânî esmâ-i hüsnânın cilvelerine bakmak için bir pencere açıyor. Şöyle ki:

"Ey insan! Bu şems, azametiyle beraber size müsahhardır. Meskenlerinize nur veriyor. Yemeklerinizi harâretiyle pişirtiyor. Sizin öyle azîm, rahîm bir Mâlikiniz var ki, bu şems onun bir lâmbası olup misâfirhânesinde sâkin misafirlerini ziyalandırıyor."

"Felsefenin hikmetince, şems büyük bir ateştir, yerinde dönüyor. Arz ile seyyârat, ondan uçan parçalardır. Câzibe ile şemse merbut kalarak medarlarında hareket ediyorlar."⁽¹⁾

İnsan diğer varlıklardan üstün yaratılmış, arza halife kılınmış, kendisinde İlâhî sanatlar en mükemmel şekilde sergilendiği gibi, aklıyla varlık âlemini düşünme, tefekkür etme gibi önemli bir mevkiye yükselmiş, bütün kâinatı bir kitap gibi inceleme şerefine ermiştir. İnsan bu yüksek yaratılışının kendisine Allah'ın bir ihsanı olduğunu bildiği takdirde mümin bir kul olur, kendisini ve hizmetine verilen varlıkları Allah'ın eserleri ve esmâsının aynaları olarak değerlendirir. Bu mümin kul, Rabbini tanıma şerefine ermekle kıymeti o kadar yükselir ki,

---

“Allah, müminlerden nefislerini ve mallarını cennet mukabili satın aldı...” (Tevbe, 9/111)

ayet-i kerîmesinin haber verdiği gibi, Cenab-ı Hak onu ebedî saadete mazhar kılar.

İnsanın her şeyi harikadır. Gözü, kulağı ve bütün organları birer kudret mucizesidir. Bilim adamları bir karaciğer hücresinde 800 tane enerji santrali olduğunu söylüyorlar. Yüz trilyon hücreden meydana gelen insan bedeni yanında, o bedende misafir edilen o eşsiz ruhu ve ona takılan aklı, hayali, hafızası, his dünyası tek tek değerlendirildiğinde Allah'ın bu en büyük sanatının değerini hakkıyla kavrayamayacağımız anlaşılır.

İşte yaratılışı bu kadar mükemmel olan insan, Rabbine iman etmediği takdirde onun bütün kıymeti sadece maddesiyle, servetiyle, makamıyla insanlara sağladığı fayda ile ölçülür.

İnanmayan insan, kendini ve diğer insanları gerçek manada değerlendiremediği gibi, kâinata da aynı sönük nazarla bakar. Her varlığa ona sağladığı faydaya göre değer verir. Üstad'ın güzel ifadesiyle **“Zühre yıldızını kokulu bir zühreye mukabil almaz. Çünkü kendisine menfaati dokunmuyor.”**(2)

Mümin insan, hem kendisini hem de her bir mahluku mana-yı harfiyle yâni Allah'ın birer harika eseri ve isimlerinin tecellileri olarak değerlendirirlerken, inanmayan insanlar bütün eşyaya **“mana-yı ismiyle, yâni hiçbir fâil, hâlık ile bağlı olmayıp müstakill-i bizzat nazarıyla mana-yı ismiyle ve müstakill-i bizzât nazarıyla”** bakarlar.

Hücre şu görevleri yapar, dünya şu hızla döner, güneş ışığı dünyamıza şu kadar zamanda ulaşır gibi ifadelerde varlıklar sahipsiz ve kendi başına buyruk gibi değerlendirilir. Halbuki, insan Allah'ın kulu olduğu gibi, hücresinden güneşine kadar her varlık da Allah'ın askeridir, onun emrindedir. Hiçbir şey zatında müstakil değildir, dilediği gibi hareket edemez. Her varlık kendisine ne görev verilmişse onu hiç aksatmadan yerine getirir.

Kur'ân-ı Kerîm müminlere bu yüksek bakış açısını kazandırır. Güneş'in bir lamba olduğunu beyan etmekle, kâinatın muhteşem bir saray, insanın da o sarayda Allah'ın kıymetli bir misafiri olduğunu hatırlatır.

İnanmayan bir kişinin nazarında ise güneş çok büyük bir ateş yığınıdır. Dünya ve diğer gezegenler ondan kopmuşlar ve cazibe kanunuyla ona bağlanmışlardır. Böyle sathi bir görüşle güneşi ve ondan edindiğimiz sayısız faydaları düşünmeye bile değer bulmaz. Onun ışığıyla kendi gözü arasındaki ilgiyi hiç nazara almaz. Nur ismine mazhar bu harika lambanın yaklaşık yüz elli milyon kilometre öteden

---

dünyamızı nasıl tuttuğuna ve etrafında döndürdüğüne hiç hayret etmez.

Akıl gibi çok büyük bir nimete mazhar olan bu insan, aklını yanlış kullanmakla ve nefsin hizmetinde bir hayat sürmekle hayvandan çok daha aşağı bir dereceye düşer.

Dipnotlar:

(1) bk. [Mesnevi-i Nuriye, Onuncu Risale.](#)

(2) bk. [age.](#)